

31. helluntain jälkeinen viikko, torstai

Päivän epistola

(Jaak. 1: 19 – 27)

”Rakkaat veljet, tietäkää, että itse kunkin tulee olla herkkä kuulemaan mutta hidas puhumaan ja hidas vihaan, sillä miehen viha ei johda oikeudenmukaisuuteen, jota Jumala tahtoo. Olkaa siis sävyisiä ja pankaa pois kaikki saasta ja pahuus. Ottakaa vastaan sana, joka on teihin istutettu ja joka voi pelastaa teidän sielunne. Toteuttakaa sana tekoina, älkää pelkästään kuunnelko sitä – älkää pettäkö itseänne. Se, joka kuulee sanan mutta ei tee sen mukaan, on kuin mies, joka kuvastimesta katselee omien kasvojensa piirteitä. Hän kyllä tarkastelee itseään, mutta poistuttuaan hän unohtaa saman tien millainen on. Mutta se, joka kiinnittää katseensa vapauden täydelliseen lakiin ja jää sen ääreen, ei unohda kuulemaansa vaan tekee sen mukaisesti, ja kerran hän on saava kiitoksen siitä mitä tekee. Jos joku luulee olevansa Jumalan palvelija mutta ei pysty hillitsemään kieltään, hän pettää itsensä ja hänen jumalanpalveluksensa on turha. Puhdasta, Jumalan ja Isän silmissä tahratonta palvelusta on huolehtia orvoista ja leskistä, kun he ovat ahdingossa, ja varjella itsensä niin, ettei maailma saastuta.”

Liturgisten ohjeiden mukaan epistolatekstit Jaakobin kirjeestä alkavat sanalla ”veljet”. Tällä kertaa aloitan tekstin sanalla ”rakkaat”, sillä sanajärjestyksen muuttaminen perinteiseen järjestykseen on suomen kielen kannalta epäloogista. Nyt tekstin loogisuus säilyy eikä sen merkitys muutu.

Tämänpäiväinen tekstimme jatkuu suoraan eilisestä tekstistä. Eilisen tekstin lopussa todettiin, että Jumala ”synnytti meidät totuuden sanalla” (Jaak. 1: 18). Tämä sana eli evankeliumi on kuultava ja myös eletävä todeksi. Kehotukset kuulla herkästi, puhua hitaasti ja vihastua hitaasti toistuvat jatkuvasti Vanhassa testamentissa (esim. Siir. 5: 11 - 13) ja Qumranin teksteissä. Hidas vihastuminen perustellaan sillä, että viha ei johda oikeudenmukaisuuteen. Miehen (ihmisen) viha on epäoikeudenmukaista, armotonta ja ankaraa. Tällainen viha johtuu ihmisen hallitsemattomasta vihasta, se ei ole Jumalan vanhurskauden mukaista. Jumalan vanhurskauden mukaan toimiminen edellyttää kärsivällisyyttä, armollisuutta ja tunteiden hallintaa.

”Ottakaa vastaan sana, joka on teihin istutettu” viittaa kasteeseen ja siinä yhteydessä vastaanotettuun uskoon ja sen mukaiseen elämäntapaan. Tekstissä käytetty sana ”sana” tarkoittaa Jumalan pelastavaa ilmoitusta, jota ennakoi profeettojen julistus ja joka tuli täydellisesti ilmaistuna Kristuksessa ja evankeliumissa.

”Toteuttakaa sana tekoina, älkää pelkästään kuunnelko sitä” on koko Jaakobin kirjeen sisällön yhteenveto. Se vastaa Paavalin roomalaiskirjeen sanomaa: ”Ei Jumala hyväksy vanhurskaiksi niitä, jotka vain kuulevat lain sanoja, vaan vanhurskaiksi julistetaan ne, jotka myös noudattavat lakia” (Room. 2: 13). Tämä ajatus, että kyse on ”tekojen uskonnosta”, on esillä useissa kohdissa niin Uudessa testamentissa (Matt. 7: 24 – 27; Luuk. 8: 21; 11: 28) kuin Vanhassa testamentissa (5. Moos. 4: 5 – 6; 28: 13 – 15; Hes. 33: 31 – 32). ”Älkää pettäkö itseänne” saa esimerkin vähän myöhemmin: Jumalan palvelija, joka ”ei pysty hillitsemään kieltään, hän pettää itsensä ja hänen jumalanpalveluksensa on turha” (Jaak. 1: 26).

Jumalan sana on ”peili”. Sen avulla voi tarkastella itseään ja omaa toimintaansa. Siinä ihminen vertaa itseään siihen, mikä on oikein. Mutta jos Jumalan sanan unohtaa, niin silloin ei ole vertailukohdetta eikä ihminen osaa toimia oikein.

”Vapauden täydellinen laki” tarkoittaa Jumalan sanaa. Jaakob ei tee samanlaista eroa lain (uskonnollisen juutalaisen lain) ja evankeliumin välillä, kuin Paavali teki. Hän ymmärtää lain enemmän sen mukaan, mikä on esillä Jeesuksen vuorisarnassa. Jeesus tuli toteuttamaan lain ja lakia tulee noudattaa (Matt. 5: 17 – 19). Puhuessaan laista Jeesus tarkoittaa lain perussanomaa Jumalan ja lähimmäisten rakastamisesta, ei juutalaisten tulkintaa laista (niin sanotut isien perinnäissäännöt). Se, että Jaakob ei tarkoita lailla sitä, miten juutalaiset sen ymmärsivät, tulee ilmi siinä, että hän puhuu ”vapauden täydellisestä laista”. Hänellä ei ole myöskään mitään viitteitä rituaallisten sääntöjen noudattamisesta.

Oikea Jumalan palveleminen sisältää kielen hillitsemisen, orvoista ja leskistä huolehtimisen ja itsensä varjelemisen maailman saastalta. Jumala itse on esimerkki orpojen ja leskien huolehtijana (Ps. 67: 6). Raamattu myös kehottaa huolehtimaan heistä (5. Moos. 27: 19; Siir. 4: 10; Ap.t. 6: 1). ”Lesket älkööt jääkö vaille huolenpitoa. Ole sinä Herran jälkeen heidän huoltajansa” (Ignatiuksen kirje Polykarpokselle 4: 1). Maailman saasta tarkoittaa kaikkea sitä, joka erottaa meidät Jumalasta.

Puhdas ja tahraton palvelus liitetään yleensä jumalanpalveluksen toimittamiseen. Nyt Jaakob liittää sen hyväntekemiseen. Hän ei määrittele tässä uskontoa tai sen toimintatapoja, vaan osoittaa, missä tilanteessa uskonnolla ei ole mitään mieltä. Samanlaista opetusta löytyy myös esimerkiksi profeetta Jesajalta (Jes. 58) ja Matteukselta (Matt. 23).

Päivän evankeliumi

(Mark. 10: 17 – 27)

”Siihen aikaan, kun Jeesus lähti jatkamaan matkaansa, muuan mies tuli juoksujalkaa, polvistui hänen eteensä ja kysyi: ”Hyvä opettaja, mitä minun pitää tehdä, jotta perisin iankaikkisen elämän?” Jeesus vastasi hänelle: ”Miksi sanot minua hyväksi? Ainoastaan Jumala on hyvä, ei kukaan muu. Käskyt sinä tiedät: älä tapa, älä tee aviorikosta, älä varasta, älä todista valheellisesti, älä riistä toiselta, kunnioita isääsi ja äitiäsi.” ”Opettaja, kaikkea tätä olen noudattanut nuoresta pitäen”, vastasi mies. Jeesus katsahti häneen, rakasti häntä ja sanoi: ”Yksi sinulta puuttuu. Mene ja myy kaikki, mitä sinulla on, ja anna rahat köyhille, niin sinulla on aarre taivaassa. Tule sitten ja seuraa minua.” Mies synkistyi näistä sanoista. Hän lähti surullisena pois, sillä hänellä oli paljon omaisuutta. Jeesus kääntyi, katsoi opetuslapsiinsa ja sanoi: ”Kuinka vaikea onkaan niiden, jotka paljon omistavat, päästä Jumalan valtakuntaan!” Opetuslapset hämmästelivät hänen sanojaan, mutta Jeesus jatkoi: ”Lapseni, Jumalan valtakuntaan on todella vaikea päästä. Helpompi on kamelin mennä neulansilmästä kuin rikkaan päästä Jumalan valtakuntaan.” Opetuslapset olivat yhä enemmän ihmeissään ja kyselivät toisiltaan: ”Kuka sitten voi pelastua?” Jeesus katsoi heihin ja sanoi: ”Ihmiselle se on mahdotonta, mutta ei Jumalalle. Jumalalle kaikki on mahdollista.”

Sama kertomus löytyy Matteukselta (Matt. 19: 16 – 26) ja Luukkaalta (Luuk. 18: 18 – 27).

Kertomus käsittelee rikkautta ja Jumalan valtakuntaa. Se jakaantuu kahteen osaan, ensimmäisessä osassa on rikas mies ja toisessa osassa on Jeesuksen opetus opetuslapsilleen.

Kertomuksen alussa ei ole mainintaa, että mies on rikas, se tulee esille vasta, kun hän lähti pois. Miehen ikää ei mainita, Matteuksen mukaan hän oli nuori (Matt. 19: 20). Miehen asia oli oikea, hän tuli kysymään, miten ihminen voi periä iankaikkisen elämän.

”Hyvä opettaja” on harvinainen ilmaisu tuona aikana. Sen tarkoituksena on voinut olla saada selville, miten Jeesus suhtautuisi siihen. Jeesuksen vastaus on ymmärrettävä sitä taustaa vastaan, mitä mies ajatteli Jeesuksesta. Jos hän piti Jeesusta vain ihmisenä, niin silloin Jeesuksen vastaus on juuri äsken luettu, Ihminen ei voi olla hyvä, vain Jumala on hyvä. Jos rikas olisi pitänyt Jeesusta enemmän kuin ihmisenä, niin hän ei olisi käyttänyt sanaa opettaja. Jeesuksen vastaus pitää ymmärtää Hänen aikeenaan johdattaa kysyjä löytämään Jeesuksesta enemmän kuin vain ihmisen. Iankaikkinen elämä tarkoittaa Jumalan valtakuntaa, pelastusta.

Jeesuksen vastaus on pääasiassa kymmenen käskyn jälkiosasta, missä käsitellään ihmisten suhdetta toisiinsa (lähimmäisen rakastamista). Lisäksi hän antaa ohjeen: ”älä riistä toiselta”, todennäköisesti tällä on korvattu käsky ”Älä varasta”. ”Jeesus katsahti häneen, rakasti häntä” johtuu joko siitä, että mies kysyi, miten voi pelastua, tai siitä, että hän kertoi jo noudattaneensa käskyjä. Tämä rakkaus näkyy myös siinä kohdassa, kun Hän pyytää miestä tulemaan opetuslapsekseen. Tässä näkyy myös se asia, että käskyjen ulkonainen noudattaminen ei ole tae pelastumisesta.

Juutalaisuudessa varakkuus nähtiin Jumalan antamana siunauksena josta seurasi velvollisuus auttaa muita. Jeesuksen pyyntö menee pidemmälle. Hän kehottaa myymään omaisuutensa, jakamaan rahat köyhille ja sitten seuraamaan Häntä opetuslapsena. Sanat ovat käskymuodossa, rikkaus piti myydä pois ja rahat antaa pois heti, ei vähitellen. Näin rikas voisi elää yhdessä köyhien kanssa. Rikkaalla oli todennäköisesti omaisuutta, jonka tuotolla hän eli. Tähän voi liittyä maininta ”älä riistä toiselta”. Rikkaat käyttivät hädänalaisia hyväkseen esimerkiksi lainaamalla köyhille rahaa korkeaa korkoa vastaan. Tässä Jeesus näyttäisi liittävän hädänalaisen hyväksikäytön varastamiseen. Lisäksi miehen tulisi seurata Jeesusta eli noudattaa Jeesuksen opettamaa elämäntapaa. Pelkkä omaisuudesta luopuminen ei riittänyt. Nyt rikas ”synkistyi”, sillä hänen oli tehtävä vaikea päätös. Jeesuksen vaatimus omaisuudesta luopumisesta oli liian ankara hänelle. Jeesuksen seuraaminen ja elämän ”uhraaminen” perustuvat vapaaehtoisuuteen. Miehen oli itse tehtävä päätös.

Nyt Jeesus kääntyy opetuslapsiensa puoleen ja antaa yleisen opetustilanteen jälkeen heille erikseen opetusta. Rikkaiden on vaikea päästä Jumalan valtakuntaan. Opetuslasten hämmästys johtuu siitä, että he juutalaisen tavan mukaisesti ajattelivat, että rikkaus on osoitus Jumalan siunauksesta näille rikkaille. Kuinka voisivat pelastua ne, joita Jumala ei erikseen siunannut?

Rikkaus ei ole paha asia. Mutta ihminen, joka pitää kiinni rikkaudestaan eikä käytä sitä muiden hyväksi, voi tulla pahaksi. Silloin hän palvelee mammonaa, ei Jumalaa.

Miten kameli voi mennä neulansilmän läpi? Tämä mahdottomuus synnytti ajatuksen, että Jerusalemin muurissa olisi ollut portti, josta kameli olisi päässyt läpi vain menemällä kontalleen. Tällaista porttia ei ole ollut olemassa. Kyse on oman aikansa opetustavasta. Kameli oli suurin tunnettu eläin ja neulansilmä pienin tunnettu rako. Käyttämällä tällaista esimerkkiä haastetaan kuulija miettimään asiaa. Kameli ei voi neulansilmän läpi mennä. Kyseinen kreikankielinen sana voi tarkoittaa eläintä, siis kamelia, tai se voi tarkoittaa paksua köyttä, jota käytetään sitomiseen, hinaamiseen tai vetämiseen. Kameli oli taakankantaja, johon oli lastattu rikkaan omaisuus. Yksi selitysmalli olisi, että kamelin lasti piti purkaa (luopua omaisuudesta).

Vastaus tulee Jeesuksen seuraavista sanoista: ”Jumalalle kaikki on mahdollista”. Sen tarkoituksena on osoittaa, että vain luottamus Jumalaan voi pelastaa ihmisen. Pelkkä omaisuudesta luopuminenkaan ei ole tae pelastuksesta.